

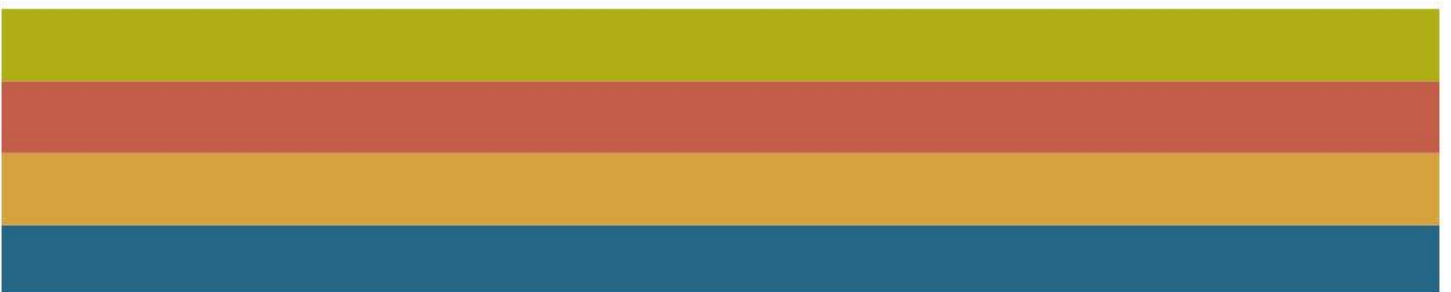

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Addendum Regionaal Water en Bodem Programma Noord-Brabant

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

18 december 2024 / projectnummer: 3878

1 Advies over het MER in het kort

De provincie Noord-Brabant wil het bestaande Regionaal Water en Bodem Programma 2022–2027 (RWP)¹ actualiseren. Sinds de vaststelling in 2021 hebben verschillende ontwikkelingen plaatsgevonden die invloed hebben op het beleid, de aanpak en de uitvoering van het RWP. Daarom heeft de provincie een addendum op het RWP (aRWP) opgesteld.² De ambities en doelen zijn ongewijzigd, wel bevat het aRWP aanvullende beleidsmaatregelen. Voor het besluit over het aRWP is een milieueffectrapport (MER) opgesteld.³ Gedeputeerde Staten van de provincie Brabant heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage gevraagd te adviseren over de inhoud van het MER. In dit advies spreekt de Commissie zich uit over de juistheid en de volledigheid van het MER.

Wat staat in het MER?

In het MER staan de aanvullende beleidsmaatregelen uit het aRWP centraal. In essentie bevat het aRWP maatregelen om:

- het water- en bodemsysteem te herstellen, met focus op de beekdalen;
- water en bodem sturend te laten zijn in de ruimtelijke ontwikkeling;
- de vastgestelde aanpak uit RWP 2022–2027 aan te passen op ontwikkelingen die sinds de vaststelling zijn opgetreden.

Voor de eerste twee punten zijn in het MER de milieugevolgen beoordeeld. Vrijwel alle maatregelen leveren een positieve bijdrage aan de vijf beleidsopgaven.⁴ De grootste verbetering wordt bereikt bij de beschikbaarheid van grondwater voor natuur.

Omdat de doelen voor het aRWP samenvallen met meerdere milieuthema's, beperkt het onderzoek naar de effecten van het aRWP op de leefomgeving zich tot natuur, ruimtelijke kwaliteit en gezondheid. Alle effecten zijn positief beoordeeld. Zo mogen er in bepaalde gebieden minder gewasbeschermingsmiddelen gebruikt worden om het grondwater te beschermen. Dit heeft ook een positief effect op de gezondheid. Ondanks de positieve bijdragen blijven er een aantal aandachtspunten. Zo voldoen de eindscores voor de Kaderrichtlijn Water doelstellingen, het bewustzijn van het belang van een vitale bodem, flora en fauna en waterkwaliteit nog niet aan de te bereiken doel.

Alle scores hebben een ruime bandbreedte omdat de provincie sterk afhankelijk is van andere actoren bij uitvoering van de voorgestelde maatregelen. Om die reden bevat het MER een beschouwing op verschillende manieren van sturing (het alternatievenonderzoek). Dit alternatievenonderzoek kan de provincie gebruiken bij de verdere uitwerking van het aRWP. Wat sturingsniveau betreft, beveelt het MER aan om generiek beleid te combineren met gebiedsgerichte uitwerkingen om de doelen te bereiken. Regulerend beleid is een zinvol sturingsmiddel om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan en stimulerend beleid om de gewenste activiteiten te bevorderen.

¹ Provincie Noord-Brabant. *Regionaal Water en Bodem Programma Provincie Noord-Brabant 2022–2027*.

² Provincie Noord-Brabant, 2024. *Ontwerp-Addendum Regionaal Water en Bodem Programma*.

³ Arcadis, september 2024. *PlanMER Addendum Regionaal Water en Bodem Programma Provincie Noord-Brabant*.

⁴ Voldoende water, schoon water, veilig water, vitale bodem en klimaatadaptatie.

De provincie wil het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden beperken. Hiervoor zijn drie varianten onderzocht: een algemeen verbod, een verbod op specifieke middelen of het instellen van een milieugebruiksruimte per bedrijf. Deze zullen alle drie in meer of mindere mate leiden tot verbetering van waterkwaliteit, bodemvitaliteit, natuur en gezondheid. Het werken met milieugebruiksruimte per bedrijf zorgt daarin voor de beste afstemming op de draagkracht van het water- en bodemsysteem.

Wat is het advies van de Commissie?

Het MER legt goed uit welke ontwikkelingen en veranderingen hebben plaatsgevonden sinds de vaststelling van het RWP en waarom gekozen is voor een aanvulling op dit programma. De voortdurende monitoring door de provincie en de bijsturing die nu met het aRWP wordt ingezet, laten zien dat Brabant actief en op adaptieve wijze werkt richting de doelen voor water en bodem. In het aRWP en het MER is goed rekening gehouden met het feit dat grondwater, oppervlaktewater en de bodem één samenhangend systeem zijn (zie ook figuur 1).⁵

In het MER voor het RWP is met verschillende alternatieven onderzocht welke rol en houding de provincie in kon nemen. Het RWP heeft vervolgens de richting uitgezet waarmee de provincie aan de slag is gegaan. De maatregelen uit het aRWP sluiten aan op de ingezette aanpak. Daarmee begrijpt de Commissie de opzet van voorliggend MER. Hierin is eerst gekeken wat de aangescherpte maatregelen opleveren, om vervolgens te onderzoeken op welke manier deze ingevoerd kunnen worden (de alternatieven).

De Commissie heeft veel waardering voor de informatie in het MER en de wijze waarop het MER is gebruikt bij de voorbereiding van het aRWP. De informatie over de huidige en verwachte situatie is geactualiseerd en aangevuld. Ten opzichte van het RWP en het bijbehorende MER zijn de doelen, beleidsuitspraken en maatregelen verder geconcretiseerd. Daarmee wordt duidelijker hoe de doelen gerealiseerd moeten worden en of dat gaat lukken.⁶ Dit laat goed de noodzaak zien om aan de slag te gaan met het verbeteren en beschermen van water en bodem. Tot slot benadrukt het MER de noodzaak tot voortzetting van de monitoring.

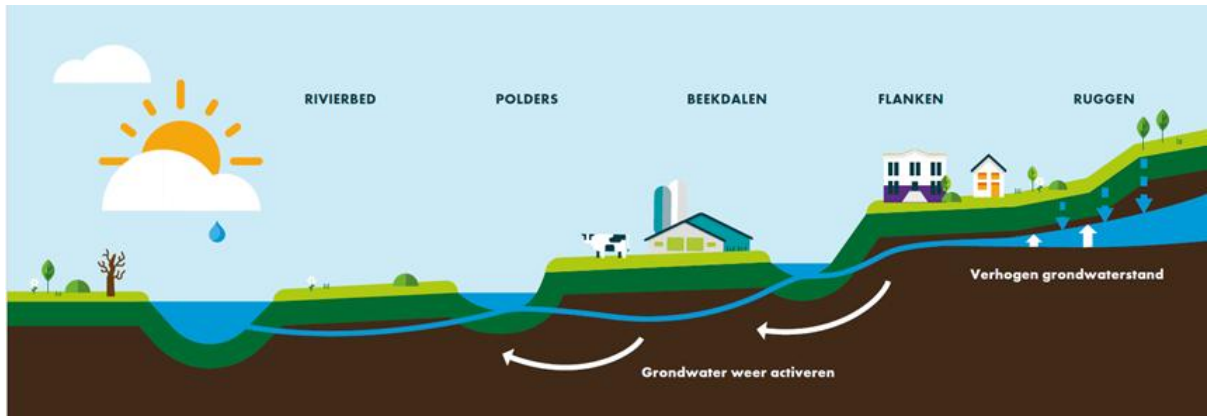
De Commissie is van oordeel dat het MER de essentiële informatie bevat om een besluit te kunnen nemen over het Addendum Regionaal Water en Bodem Programma waarin het milieubelang volwaardig wordt meegewogen.

In hoofdstuk 2 noemt de Commissie enkele aandachtspunten en aanbevelingen voor het vervolg. Deze gaan over:

- **Samenhang:** het belang van samenhang tussen de verschillende plannen en maatregelen die invloed hebben op het water- en bodemsysteem, en de cumulatieve effecten ervan.
- **Tijdsfactor:** de reactietijd van het water- en bodemsysteem verschilt per maatregel. Sommige effecten zijn al op korte termijn merkbaar, terwijl andere effecten pas na lange tijd op gaan treden.
- **Onzekerheden in doelbereik:** het zichtbaar maken van het effect van onzekerheden en nieuwe ontwikkelingen op de effectiviteit van de maatregelen.

⁵ Veel informatie hierover komt uit de *Bouwsteen water en bodem voor BPLG 1.0* Royal HaskoningDHV, 9 juni 2023.

⁶ De routekaart in het aRWP maakt duidelijk hoe deze concretisering de komende jaren wordt doorgezet.

Figuur 1 Samenhang watersysteemeenheden in Brabant (bron: MER)

Aanleiding MER

Het aRWP vormt een aanvulling op het in 2021 vastgestelde Regionaal Water en Bodem Programma. De doelen van het RWP blijven staan, en om die te willen bereiken bevat het aRWP een aanvulling op, of concretisering van de (beleids)maatregelen. Net als het RWP is het aRWP een onder de Omgevingswet voorgeschreven plan of programma. Daarom moet voor het vaststellen ervan een MER opgesteld worden. Ook vormt het aRWP een kader voor projecten waar mogelijk een MER voor nodig is, bijvoorbeeld voor grondwateronttrekkingen (categorie K1 'werkzaamheden voor het onttrekken of kunstmatig aanvullen van grondwater'). Daarom is voor het besluit over het aRWP een planMER opgesteld.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant – besluit over het Addendum Regionaal Water en Bodem Programma.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer [3878](#) op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Aanbevelingen voor het vervolg

Dit hoofdstuk bevat een aantal aandachtspunten en aanbevelingen voor het vervolg. Deze zijn bedoeld om de kwaliteit van de besluitvorming, nu en in de toekomst, te verbeteren.

2.1 Aandacht voor de samenhang tussen plannen en doelen

In het MER en het aRWP wordt het water- en bodemsysteem centraal gesteld, inclusief de daarin onderscheiden watersysteemeenheden: ruggen, flanken, beekdalen, polders en rivierbed (zie figuur 1). Op basis hiervan is gekozen voor een aanpak gericht op herstel van de werking van het gehele systeem. De Commissie ziet dat deze samenhang tussen verschillende niveaus van het systeem aandacht vraagt bij het doorlopen en uitwerken van de routekaart. Dit geldt ook voor het verzamelen van monitoringsgegevens om het doelbereik te bepalen.

Op planniveau

Maatregelen om te voldoen aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) maken geen deel uit van het aRWP. Het MER gaat hier daarom niet op in. De Commissie begrijpt deze keuze. Ze wijst er wel op dat maatregelen uit het aRWP en de KRW Impuls Brabant elkaar beïnvloeden. Ook is er samenhang met diverse andere beleidsprogramma's rondom natuur, landbouw en de update van het ondergrondbeleid.⁷ Ze beveelt daarom aan om in het vervolgproces vanuit een integrale benadering de cumulatieve effecten van de verschillende programma's en plannen te volgen en te duiden.

Op doelniveau

Maatregelen die samenhangen met klimaatadaptatie komen in het MER bij verschillende doelen aan bod. De vier kernthema's voor klimaatadaptatie zijn namelijk: wateroverlast, waterveiligheid, droogte en hitte. Maatregelen voor de eerste twee thema's komen aan bod bij het doel *Veilig water*, droogte en wateroverlast bij het doel *Voldoende water* (waarbij wateroverlast wellicht op een minder voor de hand liggende plek terecht is gekomen) en hitte is als een effect onder *Ruimtelijke kwaliteit* beschouwd. Daarnaast bevat het MER een afzonderlijk oordeel op het doel *Klimaatadaptatie*. Aanbeveling is om het aspect van grondwateroverlast in het vervolg meer aandacht te geven.

Voor klimaatadaptatie

Voor verdere uitwerking beveelt de Commissie aan om de samenhang van alle onderdelen die horen bij de 'paraplu' Klimaatadaptatie in beeld te brengen. Hiermee is ook zichtbaar te maken dat er verschil kan zitten in het moment waarop voor een onderdeel het doel bereikt moet zijn. De aRWP-doelen zijn namelijk allemaal geformuleerd voor 2030, met uitzondering van het moment waarop Brabant klimaatbestendig en waterrobuust ingericht moet zijn. Daarvoor geldt 2050.

⁷ Verschillende zienswijzen op het aRWP wijzen op de samenhang tussen aRWP en KRW Impuls en op de samenhang van het aRWP met andere onderwerpen. Daarvoor wordt op het belang van een integrale benadering gewezen.

2.2 Inzicht in de (lange) reactietijd van het water- en bodemsysteem

In de conclusie van het MER (paragraaf 7.2) staat terecht dat de effecten van sommige maatregelen pas op de lange termijn merkbaar zijn. Bij de beschrijving van de effecten is dit tijdsaspect, waar relevant, ook benoemd. Zo zijn de aanvullende beleidsmaatregelen voor de bescherming van drinkwater en diep grondwater positief beoordeeld, ook al zal het nog vele jaren duren voordat het (middel)diepe grondwater een goede kwaliteit heeft. Daarbij moet rekening moet worden gehouden met nieuwe verontreinigingen zoals PFAS. Ook het herstel van de waterbalans zal vele jaren in beslag nemen, mede afhankelijk van inzet van vele actoren en de weersomstandigheden.

Daarnaast zijn er maatregelen die op de korte termijn een ander (type) effect hebben dan op de lange termijn. Voor landbouw kunnen maatregelen voor een vitale bodem namelijk op korte termijn leiden tot een lagere opbrengst. Deze maatregelen leiden echter op de lange termijn tot een gezonde(re) bodem en meer biodiversiteit, wat ook voor landbouw een positief effect heeft.

De Commissie constateert dat de figuren met de scores (schuifjes) het uiteindelijke resultaat laten zien, ongeacht of dit op de korte of de lange termijn te verwachten is. Ze beveelt aan om de reactietijd van het water- en bodemsysteem voldoende aandacht te blijven geven. Dat draagt bij aan begrip over de situatie die vanaf 2030 (het omslagpunt) sturend gaat zijn, terwijl effecten pas (veel) later zichtbaar worden.

2.3 Betekenis van onzekerheden en ontwikkelingen op doelbereik

Het MER sluit in het algemeen goed aan op de maatregelen in het aRWP en beschrijft duidelijk welke onzekerheden er zijn met betrekking tot de effecten en het doelbereik. Voor twee onderwerpen, vitale bodem en gevolgen van drainage en beregening, beveelt de Commissie aan om bij de verdere uitwerking meer duiding te geven, ook wat deze onzekerheden betreft.

In paragraaf 6.1.4 van het MER is toegelicht welke maatregelen zullen bijdragen aan de doelen voor Vitale Bodem. De Commissie constateert dat het schuifje bij het aspect 'Bodem is vitaal' een aanzienlijk positieve bijdrage vanuit het aRWP suggereert ten opzichte van het RWP. In het aRWP worden onder andere extra maatregelen voorgesteld gericht op vergroten bewustwording vitale bodem. De mate waarin deze positieve effecten worden bereikt is echter afhankelijk van de status van deze maatregelen. Dat het onzeker is welk effect de combinatie van maatregelen op gaat leveren, is uit de tekst af te leiden. De figuur met de schuifjes laat deze onzekerheid niet goed zien. Maak bij verdere uitwerking ook in visualisaties onzekerheden zichtbaar.

Het tweede onderwerp betreft informatie over de gevolgen van drainage en beregening. Het aRWP gaat uitgebreid in op een passende aanpak in de Attentiezones Waterhuishouding. Deze aanpak toont zich in het MER onder andere als een positief effect op natuurgebieden en flora en fauna. Het effect is echter voorzichtig ingeschat, met een beperkt hoger schuifje dan

in de referentie. Gelet op de grote natuurimpact van beregening en drainage⁸ kunnen de maatregelen in het aRWP mogelijk meer positieve effecten opleveren dan nu ingeschat. Verschillende zienswijzen op het aRWP bevatten suggesties voor de verbetering van dit oordeel, zoals het vertalen van een toenemend inzicht in hydrologische systemen naar detailaanpassingen aan de Attentiezone Waterhuishouding⁹. Een tweede voorbeeld beveelt het MER zelf al aan: extreem natte jaren zoals 2024 horen net zo goed bij klimaatverandering. Ook dit kan tot natuurschade leiden, temeer omdat natuurgebieden sinds de jaren '70 ingericht zijn op zoveel mogelijk water vasthouden binnen een verdrogende omgeving. Nu dat laatste probleem verlicht wordt, is ook meer aandacht nodig voor de waterhuishouding van de natuurgebieden onder langdurig natte omstandigheden. De Commissie beveelt aan bij verdere uitwerking van de maatregelen en regels voor de Attentiezones en natte natuurparels duidelijk te maken met welke aanpak en (actuele) ontwikkelingen rekening is gehouden en wat dit op heeft geleverd.

⁸ Zie bijvoorbeeld: De Louw, P., J. P. Witte, G. Van den Eertwegh, R. Bartholomeus, J. Pouwels, J. Hunink, 2022. *Beter bestand tegen droogte: oplossingsrichtingen voor een hydrologisch goed functionerend grondwatersysteem in de zandgebieden van Nederland*. *Stromingen* 28:53-70.

⁹ Zoals voorgesteld in de zienswijze van de Brabantse Milieufederatie.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. Lidwien Besselink

dr. Hasse Goosen

drs. Allard van Leerdam

drs. Liesbeth van Tongeren (voorzitter)

drs. Rob van Woerden

drs. Aletta Lüchtenborg (secretaris)

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Addendum Regionaal Water en Bodem Programma.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor projecten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een milieueffectrapport (MER) vereist zijn. Uit [Bijlage V van het Omgevingsbesluit](#) onder de Omgevingswet volgt om welke projecten het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om het project K1 'werkzaamheden voor het onttrekken of kunstmatig aanvullen van grondwater'. Daarom is een plan-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant.

Initiatiefnemer besluit

Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant.

Bevoegd gezag mer-procedure

Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag tot en met 4 december 2024 heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissierner.nl projectnummer [3878](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e info@commissiemer.nl
w commissiemer.nl

